

Adabiyotlar

1. Jo'raev R.H., Taylaqov N.I. Axborotlashgan ta'lim muhiti–o'qitish samaradorligini oshirish vositasi. // Uzluksiz ta'lim. 2004. №3. 3-7-b.
2. G'ulomov. X.R. Raimov. va boshqalar. Ta'lim–tarbiya sifati va qirralari. – T.: «Fan va texnologiyalar», 2004.
3. Taylaqov N.I. Uzluksiz ta'lim tizimi uchun informatikadan o'quv adabiyotlari yangi avlodini yaratishning ilmiy pedagogik asoslari. Monografiya. –T.: «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» Davlat nashriyoti, 2005.
4. Tolipov O., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. – T.: «Fan», 2005.
5. Anikeeva N.P. Jamoadagi ruhiy muhit. -T.: «O'qituvchi» 1993.
6. Osnova pedagogicheskogo masterstva Pod redakstiey. A.Zyazuna. -M.: «Просвещение», 1989.
7. Kan-Kalik V.A., Nikandrov N.D. Pedagogicheskoe tvorchestvo. -M.: «Pedagogika», 1990.

REZYUME. Maqolada pedagogik prognostikaning o'qituvchi faoliyatida tutgan o'rni va komponentlarini rivojlantirish zaruriyati haqida soz yuritiladi.

РЕЗЮМЕ. В статье говорится о необходимости разработки роли и компонентов педагогической прогностики в деятельности учителя.

SUMMARY. The article discusses the role of pedagogical prognostics in teacher activity and the need to develop its components.

“REFLEKSIV YONDASHUV”, “AXBOROT” VA “AXBOROT BILAN ISHLASH MALAKASI” TUSHUNCHALARINING ILMIY PEDAGOGIK TAHLILI

O.M.Temirov – *tayanch doktorant*

Namangan davlat universiteti

Tayanch so'zlar: refleksiv yondashuv, axborot, axborot bilan ishlash malakasi, axborot hajmi, axborot oqimi, analiz-sintez, munosabat, pedagogik faoliyat, bo'lajak o'qituvchi.

Ключевые слова: рефлексивный подход, информация, навыки работы с информацией, объем информации, поток информации, анализ-синтез, отношение, педагогическая деятельность, будущий учитель.

Key words: reflexive approach, information, information skills, information volume, information flow, analysis-synthesis, attitude, pedagogical activity, future teacher.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi yangi tahririning VII bob 33-moddasida ta'kidlab o'tilganidek, “Har kim fikrlash, so'z va e'tiqod erkinligi huquqiga ega. Har kim istalgan axborotni izlash, olish va tarqatish huquqiga ega” [1].

Ma'lumki, axborot har bir shaxs uchun qulay ta'sirchan manba hisoblanadi. Turli ko'rinishlarda yetkazilgan axborotning eng oddiy usullari ham shu qadar ta'sirchan kuchga ega bo'lishi mumkinki, uning nojo'ya ta'sirini hech kim sezmasligi, oldini olmasligi, bir so'z bilan aytganda unga qarshi tura olmasligi mumkin. Insoniyat tajribasi shundan dalolat beradiki, har bir shaxs axborotni qabul qilmasdan, uni anglashga harakat qilmasdan yashay olmaydi. Bugungi axborotlashgan va kompyuter inqilobi mavjud bo'lgan jamiyatda axborotni saqlash, unga ishlov berish va uzatish texnik qurilmalar zimmasiga yuklatilganligi, shaxsda ayniqsa, ta'lim tizimida axborot bilan ishlash va undan samara foydalana olish mahoratini shakllantirish muammosini dolzarbligini yuzaga chiqaradi.

Tahlil va metodologiya. Refleksiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarda axborot bilan ishlash malakalarini takomillashtirish xususida to'xtalar ekanmiz, ilmiy-pedagogik adabiyotlarda “refleksiv yondashuv”, “axborot”, “Axborot bilan ishlash malakasi” tushunchalarining yoritilishini ham ilmiy jihatdan tahlil qilish muhim deb hisobladik.

Tadqiqotimizning asosiy tushunchalaridan biri bu refleksiv yondashuv hisoblanadi. Tadqiqot muammosini nazariy va amaliy o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning axborot bilan ishlash malakalarini rivojlantirishda refleksiv yondashuv

zarurligi ma'lum bo'ldi. Bu esa, shaxsning refleksiv bilim va ko'nikmalarini axborot bilan ishlash malakalarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi asosiy omillardan biri sifatida belgilaydi. Mazkur holat eng avvalo, refleksiya jarayonini psixologik va pedagogik jihatdan har tomonlama chuqur o'rganishni va tahlil qilishni taqozo etadi [2].

Muhokama. Refleksiya – (lotincha “reflexio” – ortga qaytish, aks ettirish) bu inson ongi aktlari turlaridan biri, ya'ni ong harakati bo'lib, subyektning o'z (ichki) psixik tuyg'u va holatlarini bilish jarayoni sifatida qaraladi.

Refleksiya - bu ko'p jihatdan inson hayotining ontologik tomonini ifodalaydi va insonning o'ziga xos xususiyatlaridan biri hisoblanadi [3:382].

I.M.Syechenov o'zining «Bosh miya reflekslari» asarida refleksivlikka «ongli va ongsiz hayotning hamma hodisalari kelib chiqishi bo'yicha refleks demakdir» - deb hisoblaydi [4:19].

Pedagogik adabiyotlarda refleksiv jarayonlarni izohlashning ikki an'anasi ajratib ko'rsatiladi:

– kognitiv va hissiy kechinmalar mohiyatini izohlashga va ularni konstruksiyalashga olib keladigan ongning refleksiv tahlili;

– insonning o'z-o'zini va shaxslararo muloqot mazmunini tushunish refleksiyasi.

Refleksiya o'zini-o'zi anglashning tasvirlanishi, muloqot jarayonida sub'ektning suhbatdosh sifatida qanday qabul qilinayotganligini anglashi, sub'ektning muammoni va uning vujudga kelish sabablarini ko'ra olishi, aniqlashi, o'rganishi va tahlil qila olish qobiliyati [5:24].

Refleksiya orqali ta'lim-tarbiya jarayoni ishtirokchilarining o'z faoliyatiga bo'lgan munosabati muvofiqlashtiriladi va hamkorlikdagi faoliyatning shakl va mazmuniga mos ravishda mazkur faoliyatning qayta tashkil etilishi ta'minlanadi. Bu bilan bog'liq ravishda quyidagi refleksiv jarayonlar ajratib ko'rsatiladi:

- o'z-o'zini va boshqalarni tushunish;
- o'z-o'ziga va boshqalarga baho berish;
- o'z-o'zini va boshqalarni izohli tahlil qilish

[6:75].

Odatda, refleksiv yondashuv fikrlash, o'z-o'zini anglash, o'zini-o'zi nazorat qilish, o'zining shaxsiy xatti-harakatlari va ularning oqibatlarini tushunish uchun yo'naltirilgan faoliyat shakli sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur xulosa, refleksiv yondashuvni axborot bilan ishlash mahoratini shakllantirishning asosiy indikatori sifatida belgilaydi. Agar refleksiya hodisasini muayyan jarayonni butunligicha aks ettirish usuli deb hisoblasak, unda u bizga axborotni qabul qilish, o'zlashtirish uning natijadorligini kuzatish va kamchiliklarini aniqlash, tahlil qilish imkonini beradi.

M.I.Dyachenkoning fikriga ko'ra refleksiv yondashuv - muayyan xatti-harakatlarga munosabat, harakatlar, motivlar va aqliy xususiyatlar bilan belgilanadigan hozirgi vaqtda shaxsni muvaffaqiyatli harakatlarga undovchi yondashuvdir [7:399].

Z.T.Radjabova refleksiv yondashuvni shaxsning "o'z ish faoliyati natijalarini mustaqil, tahliliy baholash malakalariga ega bo'lishlariga erishish maqsadga muvofiqligini anglatadi" [8:46] deb ta'kidlaydi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqqan holda refleksiv yondashuvga quyidagicha muallif ta'rifi ishlab chiqildi: "Refleksiv yondashuv-voqea-hodisalarning shaxs ongida aks etishi natijasida o'zini-o'zi baholashi va axborotlarni tafakkur qilishi, real voqeliklarga munosabat bildirish olishi hamda yakuniy natijalarga javob bera olishga asoslangan yondashuv".

Tadqiqotimizning yana bir muhim jihatlaridan biri bu – axborot tushunchasidir. Ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilar ekanmiz, axborot tushunchasi turli fan sohalarida turlicha sharxlanganini ko'rishimiz mumkin. Jumladan axborot tushunchasi O'zbekiston milliy ensiklopediyasida "Axborot (Informatio-tushuntirish, bayon qilish) odamlar bir-biriga og'zaki, yozma va boshqa usulda (shartli signallar, texnika vositalari va x.k.z) beradigan axborot, shuningdek, axborot berish va olish jarayoni" deb ta'kidlansa, O'zbek tilining izohli lug'atida "ish, voqae-hodisalar haqida tushuncha beruvchi xabar, ma'lumot" deb ta'kidlanadi. Shuningdek, psixologik lug'atlarda axborot tushunchasi "Barcha sezgi organlarimiz orqali qabul qila oladigan ma'lumotlar majmui va ularning o'zaro bog'lanish darajasidir" deb ta'kidlansa, falsafa qomusiy lug'atida "Qadim zamonlardan buyon qo'llanilib kelinayotgan, kibernetikaning taraqqiyoti tufayli keyingi vaqt keyingi, kengroq ma'no kasb etgan markaziy kategoriyalar sifatida maydonga chiqqan tushuncha" deb ta'kidlanadi. Shuningdek,

Axborot-kommunikatsion texnologiyalar izohli lug'atida axborot tushunchasi "Ta'qdim etilish shaklidan qat'iy nazar shaxs, predmet, dalil, voqea, hodisa va jarayonlar haqidagi ma'lumotlar" deb ta'kidlanadi.(1-jadval)

1-jadval. Axborot tushunchasiga turli fan sohalarida doirasida berilgan ta'riflar

№	Ensiklopediya/ Izohli lug'at nomi	Berilgan ta'rif
1	O'zbekiston milliy ensiklopediyasi	Axborot (Informatio-tushuntirish, bayon qilish) odamlar bir-biriga og'zaki, yozma va boshqa usulda (shartli signallar, texnika vositalari va x.k.z) beradigan axborot, shuningdek, axborot berish va olish jarayoni
2	O'zbek tilining izohli lug'ati	ish, voqae-hodisalar haqida tushuncha beruvchi xabar, ma'lumot
3	Psixologik lug'atlarda	Barcha sezgi organlarimiz orqali qabul qila oladigan ma'lumotlar majmui va ularning o'zaro bog'lanish darajasidir
4	Falsafa qomusiy lug'ati	Qadim zamonlardan buyon qo'llanilib kelina-yotgan, kibernetikaning taraqqiyoti tufayli keyingi vaqtkeyingi, kengroq ma'no kasb etgan markaziy kategoriyalar sifatida maydonga chiqqan tushuncha
5	Axborot-kommunikatsion texnologiyalar izohli lug'ati	Ta'qdim etilish shaklidan qat'iy nazar shaxs, predmet, dalil, voqea, hodisa va jarayonlar haqidagi ma'lumotlar.

Axborot tushunchasi keng ma'noli tushuncha hisoblanib, barcha davrlarda ham tadqiqotchilarning e'tiborida bo'lib kelgan. O'rganishlarizmi shuni ko'rstadiki, axborot tushunchasi nafaqat fan sohalarida balki, tadqiqotchi-olimlar o'rtasida ham turlicha talqin etiladi. Jumladan, "Axborot-falsafiy kategoriya, chunki u o'zida insonning fenomenologik bilimlarini ham ifoda etadi" (D.I.Dubrovskiy), "Zamonaviy bosqichda materiya atributi sifatida axborotning umumfalsafiy muammosi uzul-kesil yechim topgan emas" (S.B.Lukovkin), "Axborot-tashqi olamga ko'nikish jarayonida undan olingan mazmunni ifodalashdir" (N.Virner), "Axborot kommunikatsiya va aloqa jarayonidagi noaniqlikning bartaraf qilinishi" (V.D.Popov), "Axborot-strukturalarning me'yori, yangilik, orginallik" (R.Eshbi), "Axborot-tanlash ehtimolligi" (S.Mol), "Axborot tushunchasi ko'p ma'noga ega, lekin umumiy falsafiy, metolingvistik ma'noda potentsial, keng yoritilgan real mohiyatning majmui"

(L.P.Svitich), “Axborot-xilma-xillikni aks ettirishdir” (A.D.Ursul), “Axborot-tashqi olam bilan munosabat oʻrnatish vositasi” (B.X.Xodjayev), “Biror bir narsa, voqea yoki hodisa xususida maʼlumot berish” (U.Sh.Begimqulov), “Maʼlumotlar majmui” (Aripdjanova) deb takidlanadi. (2-jadvalda atroflicha aks ettiriladi.)

Yuqorida bildirilgan taʼriflardan kelib chiqqan holda axborot tushunchasiga quyidagicha mualliflik taʼrifini ilgari surdik: “Axborot bu shaxsning ijtimoiylashuv jarayonini tashkil etuvchi hamda uning tashqi muhitga moslashuviga koʻmaklashuvchi, shaxslararo munosabatni tarkib toptiruvchi, maʼlum narsa va hodisalar xususida tasavvur uygʻotuvchi keng maʼnoli tushuncha”.

2-jadval. Axborot tushunchasiga tadqiqotchi-olimlar tomonidan berilgan taʼriflar

№	Muallif	Berilgan taʼrif
1	D.I.Dobrovskiy Verjbinskiy	Axborot-falsafiy kategoriya, chunki u oʻzida insonning fenomenalogik bilimlarini ham ifoda etadi
2	S.B.Lukovkin	Zamonaviy bosqichda materiya atributi sifatida axborotning umumfalsafiy muammosi uzul-kesil yechim topgan emas
3	I.Virner	Axborot-tashqi olamga koʻnikish jarayonida undan olingan mazmunni ifodalashdir
4	V.D.Popov	Axborot kommunikatsiya va aloqa jarayonidagi noaniqlikning bartaraf qilinishi
5	R.Eshbi	Axborot-strukturalarning meʼyori, yangilik, orginallik
6	S.Mol	Axborot-tanlash ehtimolligi
7	L.P.Svitich	Axborot tushunchasi koʻp maʼnoga ega, lekin umumiy falsafiy, metolingvistik maʼnoda potensial, keng yoritilgan real mohiyatning majmui
8	A.D.Ursul	Axborot-xilma-xillikni aks ettirishdir
9	B.X.Xodjayev	Axborot-tashqi olam bilan munosabat oʻrnatish vositasi
10	U.Begimqulov	Biror bir narsa, voqea yoki hodisa xususida maʼlumot berish
11	A.Aripjanova	Maʼlumotlar majmui
12	Mualliflik taʼrifi	Axborot bu shaxsning ijtimoiylashuv jarayonini tashkil etuvchi hamda uning tashqi muhitga moslashuviga koʻmaklashuvchi, shaxslararo munosabatni tarkib toptiruvchi tushuncha

Axborot tushunchasiga berilgan taʼriflardan kelib chiqqan holda unga xos belgilarni quyidagicha tavsiflash mumkin:

- axborot – bu har qanday maʼlumot emas, balki u mavjud noaniqliklarni kamaytiruvchi yangi bir maʼlumotdir;
- axborot uni yaratuvchisidan tashqarida mavjud boʻladi, u oʻz yaratuvchisidan uzoqlashgan, inson tafakkurida aks etgan bilimdir;
- axborot xabarga aylanadi, chunki u belgilar koʻrinishida maʼlum bir tilda ifodalangan;
- xabar moddiy tashuvchiga yozib qoʻyilishi mumkin (xabar axborotni uzatish shaklidir);
- xabar uning muallifi ishtirokisiz aks ettirilishi mumkin;
- u jamoat kommunikatsiyasi kanallari orqali uzatiladi.

Shuningdek, axborotning belgilari bilan birgalikda uning xossalari xususida ham toʻxtalib oʻtish lozim. Axborotning xossalarga toʻliqlik, yaroqlilik, ishonchlilik, dolzarblik, tushunarlilikni kiritish mumkin.

Axborotlarni toʻplash, qayta ishlash va uzatish vositalarga boʻlgan ehtiyoji juda katta. Uzatish vositalari - sputnik, televizor, radio, magnitafon, video, telefon va x.k. Toʻplash va tashuvchi vositalar deb kitob, gazeta, kaseta va disklarni tushunishimiz mumkin. Mazkur jarayon esa axborot bilan ishlash malakasini talab qiladi.

Axborot bilan ishlash malakasi - axborot bilan maqsadga muvofiq tarzda ishlash, ularni oʻzlashtirish maqsadida qayta ishlash, kompleksli axborot texnikasi, zamonaviy texnik vositalar va usullarni qoʻllash [9:91]. Faqat yuqori darajadagi axborot bilan ishlash malakasiga ega boʻlgan shaxslargina axborotlarni ishonchli-ishonchsiz, samarali-samarasizga ajratish mahoratiga ega boʻladi. Bu esa pedagogik jarayonlarda muammoli vaziyatlarni jadallik bilan xal etish, taʼlim sifati va samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Axborot bilan ishlash malakasi – bu oʻz kasbiy faoliyati prizmasi asosida orttirilgan ijtimoiy-madaniy tajribani yangilashga qodir boʻlgan shaxsning oʻziga xos xususiyatlarining integrativ xususiyati [10:243].

Xulosa. Tadqiqot muammosini integral oʻrganish boʻlajak oʻqituvchilarning refleksiv yondashuv asosida axborot bilan ishlash malakasi takomillashtirish orqali tegishli yoʻnalishda oʻqitish sifatini yaxshilash, samaradorligini oshirishga yordam beradi. Qolaversa, boʻlajak oʻqituvchilarning refleksiv yondashuv asosida axborot bilan ishlash malakasi takomillashtirish mazmuni va ustuvor tamoyillarini aniqlashtirish uchun “poydevor” vazifasini oʻtaydi. Refleksiv yondashuv asosida boʻlajak oʻqituvchilarning axborot bilan ishlash malakasi takomillashtirish koʻp bosqichli, uzoq muddatli, murakkab jarayon sanaladi. Qolaversa, jarayonning samaradorligi boʻlajak oʻqituvchilarning refleksiv yondashuv asosida axborot bilan ishlash malakasi takomillashtirishga qaratilgan pedagogik faoliyat uchun ustuvor boʻlgan tamoyillarning toʻgʻri belgilanishiga ham bogʻliq.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi yangi tahriri. 01.05.2023
2. <https://hozir.org/ba-yoshlarning-sanogen-tafakkurini-rivojlantirishda-refleksiv.html>
3. Морозюк С.Н. Саногенная рефлексия как фактор оптимизации акцентуаций характера и повышения эффективности учебной деятельности: диссертация...д.п.н.к.: - Москва: 2001. –С. 382.
4. Кашлев С.С. Организация рефлексивной деятельности студентов педагогического ВУЗа. –Москва: «Высшая школа», 1998. № 2. -С. 19-25.
5. Крайнова Ю.Н. «Саногенная рефлексия в структуре эмоциональной компетентности будущих педагогов». Автореф дисс.канд.пед.наук. –Москва: 2010.
6. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Психология развития человека. Учебное пособие - Москва: Изд-во ПСТГУ, 2013, –С. 75
7. Dyachenko M.I. Qisqacha psixologik lug'at / M.I. Dyachenko, L.A. Kandybovich. - Minsk: «Halton», 1998. 399-b.
8. Раджапова З.Т. Дизайн тўғаракларида ўқувчилар ижодий қобилиятини ривожлантиришнинг методик асосларини такомиллаштириш: пед. фан.бўйича. фалс.докт. ... дис.автореф. – Т.: 2020. 46-б.
9. Pedagogika ensiklopediya. 1-jild. -Toshkent: «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» davlat nashriyoti. 91-b
10. Круглякова Г.В. Содержание и технология формирования профессиональной информационно-коммуникативной компетенции студентов-филологов: автореф. дис....канд. пед. Наук. –Тольятти: 2007. –С. 243.

REZYUME. Mazkur maqolada tadqiqot ishimizning asosini tashkil etuvchi “refleksiv yondashuv”, “axborot”, “axborot bilan ishlash malakasi” tushunchalarining ilmiy adabiyotlarda yoritilishi ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil etilgan. Ushbu tahlillar natijasida mualliflik tariflari ilgari surilib, ilmiy asoslangan. Shuningdek maqolada, refleksiv yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning axborot bilan ishlash malakalarini shakllantirishning bugungi pedagogik ta’limdagi zarurati xususida ham ayrim fikr-mulohazalar bayon etilgan.

РЕЗЮМЕ. В данной статье с научно-педагогической точки зрения анализируется освещение понятий «рефлексивный подход», «информация», «навыки работы с информацией» в научной литературе, что составляет основу нашей исследовательской работы. В результате этого анализа ставки авторских прав являются передовыми и научно обоснованными. Также в статье на основе рефлексивного подхода высказываются некоторые мнения о необходимости формирования навыков работы с информацией у будущих учителей в современном педагогическом образовании.

SUMMARY. This article analyzes the scientific and pedagogical coverage of the concepts of "reflexive approach", "information", "information skills", which form the basis of our research work, in the scientific literature. As a result of these analyses, authorial tariffs are put forward and scientifically substantiated. The article also presents some thoughts on the need for today's pedagogical education to form the skills of future teachers to work with information based on a reflexive approach.

ТАРИХ ТАЪЛИМИДА МЕДИАКОНТЕНТЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШНИНГ МУҲИМ ШАРТЛАРИ

Б.Толепов – мустақил изланувчи

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: тарих таълими, контент, медиаконтентдан фойдаланиш шартлари.

Ключевые слова: преподавание истории, контент, условия использования медиаконтента.

Key words: teaching history, content, conditions for using media content.

Кириш. Технологик тараққиёт натижасида АКТ ва автоматик қурилмалар нашр ишларини ҳам ўз зиммасига олмакда. Оқибатда технологик “портлаш эффекти” таъсирида, қолаверса, АКТнинг кенг қўламли функционал имкониятларига таянган ҳолда замонавий таълим назарий билимларни ўзлаштириш ва уларни амалий малака, компетенцияларга айлантиришга имкон берадиган электрон шаклдаги дарсликлар, ўқув ва методик қўлланмалар, методик тавсиялар, методик кўрсатмалар, машқ, масала ва диктантлар тўпламлари, хрестоматиялар, маълумотномалар, луғатлар, тарихга оид географик хариталар, атласлар, альбомлар, маъруза матнлари, ўқув-методик мажмуалар, иш дафтарлари, аудио ёзувлар, видео ва графикли материаллар, тақдимотлар, “ўқув ва ишчи йўриқномалар, амалий машғулотлар учун топшириқлар тўплами, виртуал стендлар, имитацион тренажёрлар, визуал анимациялар, лойиҳа ишлари (намуналар),

ишчанлик ўйинлари, очик online курслари, ўқув модули бўйича кўшимча адабиётлар рўйхати, ўқув моделини мустақил ўзлаштириш учун махсус сайтлар рўйхати” [2:70], шунингдек, дастурий таъминот каби ўқув манбаларига эга бўлинди.

“Ўқув характеридаги электрон шаклдаги ўқув адабиётлари босма (қоғозли) манбалар эга бўлган барча хусусиятларга эга бўлиш билан бирга яна бир қатор фарқли жиҳатлар ҳамда афзалликларга эга. Жумладан, компьютер ёки флеш-тўпловчининг хотирасида маълумотларни зич қилиб сақлаш, гиперматнлилик, мобилилик, кўп микдорда нашр қилиш, ўзгартиришлар ва кўшимчаларни тезкор киритиш имкониятига эгалик, электрон почта, (ҳозирда эса Telegram, Instagram, X (Facebook) ва бошқалар) орқали жўнатишнинг қулайлиги қабилар. Бу ўзида ўқув фанлари бўйича дидактик, методик ва ахборот-маълумот характеридаги материалларни ўз ичига олган автоматик ўқитиш тизими, шу билан бирга